

Nr 296.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till socialstyrelsens ortsombud för budgetåret 1943/44; given Stockholms slott den 21 maj 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 maj 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkten 6) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Socialstyrelsen: socialstyrelsens ortsombud för budgetåret 1943/44 beräkna ett anslag av 18,000 kronor.

I samband härmed erinrade jag om att chefen för finansdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 september 1942 tillkallat vissa sakkunniga med uppdrag att inom nämnda departement biträda med utredning rörande grunderna för beräkningen av levnadskostnadsindex samt att dessa sakkunniga torde komma att, bland annat, till behandling upptaga

frågorna om erforderligt antal ordsombud samt vilka arvoden, som till dem borde utgå. Då de sakkunnigas utredning kunde antagas bliva färdig inom sådan tid, att densamma kunde föranleda framläggande av förslag till årets riksdag, syntes det mig påkallat, att med en definitiv uppskattning av anslaget till ordsombuden tills vidare finge anstå. Preliminärt beräknades anslaget till oförändrat belopp.

Sedan nämnda utredning numera avslutats (statens off. utredn. 1943: 8) samt Kungl. Maj:t den 19 mars 1943 meddelat ändrade direktiv angående beräkningen av levnadskostnadsindex, torde frågan om anslag till socialstyrelsens ordsombud få upptagas till slutlig prövning.

De hos styrelsen anställda ordsombuden äro för närvarande 50 till antalet. De för dem bestämda årsarvodena uppgå till i genomsnitt 360 kronor per ombud. Arvodena variera efter ortens storlek och antalet varor vederbörande ombuds rapporter omfatta. Högsta arvodet utgör 750 kronor och det lägsta 250 kronor per år.

För ändamålet har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 18,000 kronor.

Framställningar av socialstyrelsen.

I skrivelse den 31 augusti 1942 hemställde socialstyrelsen, att anslaget för nästa budgetår måtte höjas med 25 procent till 22,500 kronor för att bereda ombuden någon kompensation för levnadskostnadernas stegring.

Härefter har socialstyrelsen i skrivelse den 6 maj 1943 gjort framställning om ytterligare höjning av ifrågavarande anslag för nästa budgetår. Denna framställning sammanhänger med de ändrade direktiv för beräkningen av levnadskostnadsindex, som av Kungl. Maj:t utfärdats den 19 mars 1943. Till närmare motivering av sin framställning anför socialstyrelsen i huvudsak följande.

Socialstyrelsens prisstatistik grundar sig för närvarande i huvudsak på noteringar insamlade av 50 ombud på 49 orter. Materialet från 15 av orterna ingår i riksbankens konsumtionsprisindex, och på dessa orter notera ombuden dessutom priser enligt särskild varulista för samma ändamål.

Arbetsuppgiften för ett ombud i lägsta arvodesklassen bestod före mitten av mars 1943 i rapportering varje vecka av priserna på 19 färskvaror (varav 16 ingingo i index), varje månad på övriga livsmedel och bränsle samt varje kvartal på beklädnadsartiklar. Ombuden på de 15 »riksbanksorterna» noterade dessutom för socialstyrelsens räkning priser på inventarier och andra till posten »övriga utgifter» hörande artiklar en gång i kvartalet. För riksbankens räkning insamlades av dessa ombud ytterligare noteringar bl. a. på 15 sorters livsmedel och bränsleartiklar en gång i månaden samt priser på alla beklädnadsartiklar och varor inom posten »övriga utgifter» en gång under de månader, då dessa noteringar icke insamlades för socialstyrelsens räkning.

Efter den omläggning i prisinsamlingen, som genomförts i enlighet med de nya direktiven, sker tills vidare ingen prisinsamling oftare än en gång i månaden annat än beträffande färsk fisk och vissa grönsaker, vilka skola noteras två gånger per månad. I överensstämmelse med samma förslag an-

ser socialstyrelsen, att noteringsorternas antal bör ökas från 49 till omkring 60. Regelbunden rapportering av priser på alla förnödenheter skulle emellertid icke behöva förekomma för samtliga dessa orter. Beklädnadsartiklar, inventarier med mera skulle noteras endast på 25 orter, vilket, vad beklädnadsartiklarna angår, innebär en inskränkning från nuvarande 49 orter och beträffande inventarier m. m. en utvidgning från nuvarande 15. Minst en gång om året skulle dock noteringar å samtliga varuslag insamlas från alla ombudsorterna.

Omfattningen av ombudens arbetsuppgifter före och efter genomförandet av de av indexkommittén föreslagna förändringarna i prisinsamlingen och de ytterligare arrangemang, som ovan angivits, belyses av följande tablå:

	Antal noterade varuslag		Antal noteringar per år och ort	
	»Riksbanks- orter»	Övriga orter	»Riksbanks- orter»	Övriga orter
Före mars 1943	148	83	19,780	9,270
Efter » »	167	156 ¹	9,990	6,400

Det stora antalet noteringar per år förklaras av att de flesta varor noteras vid ett flertal tillfällen varje år och därvid i flera butiker på varje ort.

Medan antalet varuslag ökats, har antalet noteringar minskats på orter, som deltaga i riksbanksrapporteringen, till ungefär hälften och på övriga orter till ungefär två tredjedelar. Ingendera av dessa uppgifter ger emellertid en riktig bild av hur arbetskvantiteten påverkats av omläggningen. Anledningen till minskningen ligger i att antalet noteringstillfällen blivit färre. Bland annat skola vissa matvaror, som tidigare noterats varje vecka, nu noteras blott 24 gånger om året. På samtliga dessa varor torde det dock få anses lätt att anskaffa goda noteringar. Å andra sidan har ökningen av antalet varor väsentligt stegrat arbetets svårighetsgrad. Speciellt beklädnadsposten, där nya varuslag införts och nya kvalitetsbestämmelser gälla, har visat sig bereda ombuden stora svårigheter. Icke blott pris utan även typ- och (eller) materialnummer skola i de flesta fall angivas för varje plagg. Även livsmedelsposten är numera, även oavsett ökningen av antalet varuslag, betydligt mer arbetskrävande än tillförne.

Förutom den ordinarie prisinsamlingen ha ombuden under kristiden i stigande utsträckning ålagts mera tillfälliga arbetsuppgifter. Den intensifiering av arbetet med prisstatistik och levnadskostnadsberäkningar, som rekommenderats av indexkommittén, kommer med all sannolikhet att resultera i en ökning av denna del av ombudens verksamhet. Specialuppdrag, såsom att mer eller mindre tillfälligt insamla priser utanför den ordinarie varulistan, att rapportera angående kvalitetsändringar och omsättning i detaljhandeln med mera, torde komma att bli allt vanligare. De ökade krav på socialstyrelsens prisstatistik, som kristiden aktualiserat och som sålunda sträcka sina verkningar även till ombuden, kunna antagas bli bestående för lång tid framåt. Vid utförandet av ifrågavarande specialuppdrag, liksom vid prisinsamlingen överhuvud, kräves större noggrannhet, omdöme och intresse av ombuden än tidigare.

Efter att vidare ha erinrat om att de nuvarande arvodena utgått oförändrade sedan budgetåret 1933/34 samt att upprepade framställningar om höjning av arvodena inkommit från olika ombud fortsätter socialstyrelsen:

Av det förut anförda torde framgå, att någon ökning av ombudens arbetsbörda, rent kvantitativt sett, icke bliver följden av de genomförda föränd-

¹ Därav 72 varuslag endast en gång om året.

ringarna i noteringsordningen. Däremot ha kraven på ombuden i kvalitativt avseende måst skärpas. Styrelsen finner därför för sin del de nytillkomna omständigheterna utgöra ytterligare skäl för den höjning av arvodesbeloppen med 25 procent, som av styrelsen tidigare föreslagits. Höjningen, som i förekommande fall skulle utgå endast på den del av arvoden, som bestrides från socialstyrelsens stat, avses icke att utgå automatiskt med lika procent-sats för alla ombud, utan avser styrelsen att företaga vissa jämkningar, varvid särskild uppmärksamhet kommer att ägnas angelägenheten av att höja de lägst betalades arvoden.

Styrelsen har härefter verkställt en beräkning av kostnaderna för ombudsorganisationen i anslutning till vad sålunda anförts och därvid uppskattat medelsbehovet under förevarande anslag till 30,500 kronor, innebärande ett ökat anslagsbehov av 12,500 kronor. I enlighet härmed har styrelsen hemställt om anvisande av ett anslag för nästa budgetår av 30,500 kronor.

Departementschefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, ansluter sig socialstyrelsens uppskattning av medelsbehovet för arvoden åt socialstyrelsens ordsombud till den omläggning av prisinsamlingen, som betingas av de nya direktiven för beräkningen av levnadskostnadsindex. En viss höjning av nu utgående arvoden har vidare ansetts motiverad av önskvärdheten att kunna såsom ordsombud bibehålla eller förvärva personer, som kunna fullgöra prisinsamlingen på ett tillfredsställande sätt. Merkostnaderna för berörda ändamål har styrelsen uppskattat till sammanlagt 12,500 kronor.

Till den av socialstyrelsen sålunda verkställda beräkningen kan jag i huvudsak ansluta mig. Jag föreslår alltså, att för ändamålet äskas ett anslag av 30,500 kronor. För anslaget användning torde närmare bestämmelser få meddelas av Kungl. Maj:t.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Socialstyrelsen: Socialstyrelsens ordsombud* för budgetåret 1943/44 anvisa ett anslag av kronor 30,500.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
N. O. Aurelius.